

WAT HEBBEN VOLTAIRE, WILLEM ELSSCHOT EN E.L. JAMES GEMEEN?

Auteurs en hun literaire alter ego's

Voltaire hoort in het *Guinness Book of World Records*. Voltaire – het bekendste literaire alter ego van François Marie Arouet – publiceerde immers onder maar liefst 136 schuilnamen. Ook Fernando Pessoa maakte er een hobby van om onder een 20-tal pseudoniemen te schrijven. Alfons de Ridder koos dan weer voor slechts één beroemde *nom de plume*: Willem Elsschot.

Robert Galbraith zal daarentegen niet de geschiedenis ingaan als succesvolle auteur, maar wel als het pseudoniem van J.K. Rowling die een detectiveroman uitprobeerde, *The Cuckoo's Calling*. Ook bestsellerauteur E.L. James werd ontmaskerd. Zij bleek een moeder van twee met de bijzonder braaf klinkende naam Erika Mitchell. VERZIN zocht uit waarom auteurs kiezen voor een pseudoniem.

Door Barbara Delft

Eindeloos debuten

Pseudoniemen zijn gangbaar in de literatuur. Maar waarom kiest een schrijver ervoor om niet onder zijn of haar echte naam te publiceren? En welke voordelen zijn er verbonden aan een *nom de plume*?

J.K. Rowling wilde van haar Harry Potter-imago af wanneer ze begon aan een reeks thrillers. Zelf zegt ze hierover: "Ik verlangde ernaar terug te keren naar het begin van een schrijverscarrière, om te kunnen werken zonder hypes of verwachtingen, en om onverbloemde kritiek te krijgen op mijn werk." Jammer voor haar werd al snel onthuld wie er achter haar pseudoniem zat.

Ook Stephen King zocht in de loop van zijn carrière heil bij een schuilnaam. Naar eigen zeggen was hij benieuwd in hoeverre naam, geluk en talent een rol spelen bij het succes van een boek. Hij publiceerde de roman *Thinner* als Richard Bachman. Het was pas toen het alter ego van King bekend was, dat het boek veranderde in een bestseller. Tot zover zijn experiment.

In ons taalgebied testte Arnon Grunberg de smaak van het literaire alter ego uit. Volgens zijn uitgever bevond Grunberg zich in een crisis en wilde hij zich literair 'opnieuw uitvinden', hij liet zichzelf dan ook aanspreken met 'Geachte heer Van der Jagt'. Als Marek Van der Jagt debuteerde hij in 2000 met *De geschiedenis van*

"Ik verlangde ernaar terug te keren."

mijn kaalheid. Het alter ego werd uiteindelijk onthuld en de Anton Wachterprijs voor het beste schrijversdebuut werd last minute niet uitgereikt aan Van der Jagt. De fictieve schrijver uitte zijn onmin: "U was van plan mijn boek te bekronen, niet mijn existentie."

Pseudoniemen en hun onthullingen

Dergelijke experimenten doen ze wel vaker af als promostunts door vernuftige marketeers. Even googelen op

Domenico Starnone

© Getty

zoekterm 'pseudoniemen' levert dan ook meteen een resem webpagina's op met sensationele titels als 'Top 10 Pseudoniemen en hun Onthullingen'. Bovenaan het lijstje prijkt Elena Ferrante. Haar pseudonimisering bleek absoluut succesvol. Lange tijd speculeerde pers en publiek over de identiteit achter de auteur, maar vorig jaar kopte De Volkskrant: 'Mysterieuze Italiaanse literaire sensatie Elena Ferrante blijkt een man: Domenico Starnone'. Zelf verklaart de auteur de schuilnaam als volgt: "Ik geloof dat boeken, als ze geschreven zijn, hun auteurs niet meer nodig hebben. Als ze wat te zeggen hebben, zullen ze vroeg of laat lezers vinden."

"Ik geloof dat boeken, als ze geschreven zijn, hun auteurs niet meer nodig hebben."

– Domenico Starnone

Een nobele gedachte die de auteur geen windeieren legde.

Er zijn wel meer voorstanders van het pseudoniem. Op nrc.nl pleit Toef Jaeger voor het gebruik van het literaire pseudoniem. Hij betreurt de hype rond de biografie van de auteur en wil meer aandacht voor de literatuur zelf: "Nu komt de auteur van het boek eerst uitgebreid op tv om erover te praten nog voordat er een letter op papier is gezet. Om het tij te keren en de literatuur te redden van een gehypte ondergang, moeten we het schrijverspseudoniem eren in plaats van te ontrafelen." En dat 50 jaar nadat Roland Barthes de auteur al eens doodverklaarde.

Van fan fiction tot mommy porn

Volgens de pr-manager van E.L. James was de keuze voor een pseudoniem geen marketingzet. Erika Miller startte haar schrijfcarrière als Snowqueen's Icedragon en schreef *fan fiction* gebaseerd op de Twilight-reeks. Ze dropte zowel de vampirische personages als haar *fantasy nick name* en transformeerde tot de *queen* van de soft erotische trilogie *50 Shades of Grey*. Miller schreef de boeken onder een schuilnaam omwille van het erotische karakter van haar werk. Desondanks wordt het werk van deze moeder van twee intussen omschreven als *mommy porn*.

In het verleden was het controversiële karakter van boeken vaak een van de belangrijkste redenen voor publicatie onder pseudoniem. Het is misschien wel typerend dat de auteur van *Max Havelaar* het werk publiceerde onder de schuilnaam Multatuli. Schrijver Eduard Douwes Dekker wilde zijn identiteit niet prijsgeven uit gevaar voor vervolging. De roman was voor sommigen immers een aanklacht tegen de Nederlandse kolonisatie van Indonesië.

Tot ongeveer 1950 zijn pseudoniemen vaak toe te wijzen aan de angst voor vervolging of discriminatie in brede of kleine kring.

© Oscar Keys

© Roman Kraft

Voornamelijk vrouwelijke schrijvers kregen af te rekenen met vooroordelen. Hun maatschappelijke plaats bevond zich immers niet achter een schrijfbureau, maar wel in het huishouden.

De twintig alter ego's van Pessoa

Fernando Pessoa creëerde volwaardige persona voor zijn 'heteroniemen', zoals hij ze zelf noemde. Hij kende zijn alter ego's welbepaalde karaktertrekken en schrijfstijlen toe. Pessoa publiceerde artikels, gedichten en prozateksten onder zo'n 20 verschillende namen en liet ze zelfs recensies over elkaar schrijven. Een van zijn bekendste werken, *Het boek der rusteloosheid*, verscheen onder het heteroniem Bernardo Soares.

Sommige auteurs zijn ontevreden over hun geboortenaam en kiezen daarom voor een pittiger pseudoniem. J. Bernlef publiceerde niet onder zijn echte naam Hendrik Jan Marsman, om verwarring

"Om het tij te keren en de literatuur te redden van een gehypte ondergang, moeten we het schrijverspseudoniem eren in plaats van te ontrafelen."

te vermijden met die andere dichter Marsman. Ivo Victoria gebruikt naar eigen zeggen zijn 'pornonaam' als *nom de plume*: "Ik pikte uit een film van Tarantino op dat je pornonaam bestaat uit je tweede voornaam en de straat waar je bent geboren. Goed, mijn tweede naam is Ivo en ik ben opgegroeid in de Victoriastraat in Edegem. Dat viel ontzettend mee."

Over Klikspan en De schoolmeester

Net zoals Ivo Victoria of Rutger Kopland zijn er behoorlijk wat schrijvers die zich niet per se willen schuilhouden achter hun pseudoniem. Bepaalde auteurs menen dat hun schrijversnaam gewoon beter bij hun auteursidentiteit past, net zoals zangers onder een artiestennaam

JK Rowling

© Debra Hurford

het podium betreden. Ook Lewis Carroll wilde met z'n auteursnaam afstand nemen van zijn publicaties als wiskundige en logicus. Bovendien was zijn schrijversnaam een variatie op zijn doopnaam – Charles Lutwidge Dodgson – en was het niet de bedoeling zijn identiteit te verbergen.

Het was in de 19de eeuw bovendien fatsoenlijk om onder pseudoniem te publiceren, of op z'n minst te debuten. Er zijn zelfs trends te herkennen in de keuze voor pseudoniemen, zo paste de naam 'Multatuli' in de tijdsgeest van het humanisme. Ook auteursnamen als Klikspan, De schoolmeester, Piet Paaltjens waren wel degelijk 'hippe' pseudoniemen in de 19e eeuw. In de loop van de geschiedenis volgen trends elkaar op:

het gebruik van initialen, exotische namen, Latijnse namen, vernederlandsing van Frans- of Duitsklinkende namen, pseudoniemen die verwijzen naar de geboorteplaats etc., alles is mogelijk.

Kies je pseudoniem wijselijk

Alle geschiedenislessen ten spijt: is het anno 2018 aan te raden om een pseudoniem te gebruiken of niet? Een pseudoniem zou bevrijdend werken voor een beginnend auteur. Ben je nog niet zeker van je werk? Of oefen je liever eerst in alle luwte aan je schrijfskills zonder dat collega's, vrienden of familie over je schouder meelesen? Dan is een *nom de plume* gebruiken zeker legitiem. Op het schrijfplatform azertyfactor.be maken de meeste schrijvers trouwens een profiel aan onder een schuilnaam.

Ook als je een moeilijk uit te spreken naam hebt, kan een *nom de plume* ervoor zorgen dat jouw naam toch blijft hangen. Daarnaast kiezen sommige auteurs ervoor om een schrijversnaam te kiezen die past bij het literaire werk. Kinderboeken uitbrengen onder een lange, onuitsprekbare naam is geen goed idee. Auteurs die een nieuw genre willen uitproberen, kunnen publiceren onder een nieuwe schrijversnaam, denk maar aan J.K. Rowling.

Soms verhuult een pseudoniem meer dan één schrijver. Zo is Escobar de auteursnaam voor het thrillerduo Esther en Berry Verhoef. Verder kiezen sommige auteurs voor een pseudoniem wanneer ze autobiografisch werk uitbrengen. Op die manier willen ze vervelende vragen van de pers of aantijgingen van familie of vrienden aan hun persoonlijk adres vermijden.

De kantelzijde van de medaille is dat het lezerspubliek het pseudoniem vaak verwart met de schrijver zelf. Hoe vaak zou auteur Ivo Victoria nog met Hans, zijn echte naam, worden aangesproken? Kies dus wijselijk je pseudoniem en vermijd zo dat je voor de rest van je schrijfcarrière met je pornonaam achterblijft.